

IMMANUEL WALLERSTEIN, *Sistemul social modern. Mercantilism și consolidarea economiei mondiale europene (1600–1750)*, vol. III, IV, București, Edit. Meridiane, 1994

Aceste rânduri au fost generate de apariția volumelor III și IV din foarte importanta lucrare aparținând cercetătorului și profesorului american Immanuel Wallerstein. Prestigioasa editură „Meridiane” se apropie astfel cu pași repezi de definitivarea punerii la dispoziția celor mai interesați a uneia din cele mai importante lucrări aparținând domeniului sociologiei istorice. Numele traducătorilor Dorel Abraham, Ilie Bădescu și Marcel Ghibernea este nu numai o garanție pentru valoarea lucrării ci, în același timp, și asupra acurateții traducerii care pretinde pe lângă cunoștințele de limbă și vaste cunoștințe în domenii ca sociologia, istoria, economia și politica.

Alegerea făcută de Editura Meridiane și de traducători este confirmată și de lucrarea editată în 1984, sub conducerea Thedei Sckocpol, care cuprinde sub titlul *Concepție și metodă în sociologia istorică* nouă eseuri, aparținând unor renumiți sociologi, asupra operei celor mai bine cotați cercetători ai domeniului printre aceștia numărându-se și Immanuel Wallerstein.

Secolul douăzeci a adus în prim planul cercetării din domeniul științelor sociale investigația interdisciplinară. Această interpenetrare a diferitelor științe sociale, așa cum arătau și Mattei Dogan și Robert Pahre în lucrarea *Noile științe sociale* tinde de altfel să devină trăsătură caracteristică a acestora. În lucrarea amintită se spune: „Istoria și sociologia au fost întotdeauna legate. Cum fiecare dintre aceste discipline este foarte întinsă și examinează adesea aceleași fenomene, asemenea legături sunt inevitabile”.

Ideea ca acestea oferă argumente în plus în favoarea studierii operei lui Wallerstein reputat cercetător în domeniul sociologiei istorice a cărui activitate a fost încununată de lucrarea *Sistemul mondial modern* (apărută începând cu anul 1974) în care se poate afirma cu siguranță, sociologia este prezentă ca istorie.

Immanuel Wallerstein este printre puținii sociologi americani acreditați ca întemeietori de școală în câmpul istoriei sociale. El s-a făcut cunoscut ca „africanist” încă din anii '60, notorietatea aducându-i-o lucrarea despre mediile universitare scrisă de pe poziția studenților revoltați din anii '70, celebru cu adevărat devenind după apariția *Sistemului mondial modern*. Cartea lui Wallerstein este o încercare de a crea o nouă sinteză a istoriei economice și sociale, a expansiunii europene din secolele XV–XVII. La baza sintezei sale stă ideea că indiferent de micul progres tehnic și organizațional deținut de vestul Europei, în special de zona nord-vestică, în secolul XV acesta a fost transformat într-o mai mare superioritate prin exploatarea de către vest a periferiilor ne-vestice. Ariile periferice erau în primul rând regiuni exportatoare de produse acestea fiind la început Europa de Est și America de Sud a căror economii și societăți erau subordonate de către puterea armată și piețele statului din inima vestului. Absorbind resursele periferiei centrul capitalismului s-a îmbogățit și a putut să-și lărgască sfera de control asupra lumii. În mod simultan acest fenomen a întârziat și sărăcit periferia și i-a direcționat dezvoltarea într-o direcție care a făcut ca dinamica tehnologică și economică să fie foarte dificilă, dacă nu imposibilă. La ideea lui Proudhon a proprietății ca furt Wallerstein adaugă ideea că progresul capitalist este furt la scară globală. De la acest principiu decurg o serie întreagă de deducții logice aplicabile la lumea contemporană. Clasele de sus sunt situate în primul rând, dar nu exclusiv, în centru iar societățile periferiale includ pe cei mai exploatați și majoritatea proletariatului mondial. Clasele dominante își mențin puterea manipulând statele din centrul sistemului pentru a-și apăra controlul asupra periferiei. În viziunea lui Wallerstein cea mai importantă idee este aceea că bogăția capitalismului este în mod critic dependentă de exploatarea periferiilor. Rezumatul lucrării este greu de făcut. Mai important este de subliniat faptul că se încearcă soluționarea unor probleme majore ale istoriei, probleme de tipul întrebării: *de ce Europa? Ce a determinat progresul mai rapid al vestului decât restul lumii după aproximativ 1500?* Spre deosebire de Weber, Wallerstein, a găsit răspunsul în interacțiunea dintre politic și economic și nu în

aceea dintre cultural și instituțiile economice. La nașterea sa sistemul capitalist a fost o economie mondială și nu un imperiu mondial. În acest fel lipsa unităților politice a vestului a permis societăților de pe țărmurile Atlanticului să-și dezvolte expansiunea, proces invers celui petrecut în China care a ratat posibilitatea de a crea un sistem mondial capitalist.

Al doilea volum al lucrării lui Wallerstein (3 și 4 în versiunea Editurii Meridiane) are ca subtitlu *Mercantilism și consolidarea economiei mondiale europene (1600–1750)*. Printre capitolele din cuprins asupra cărora atenția noastră se focalizează cu un interes mai deosebit se numără și cel intitulat *Periferiile într-o perioadă de creștere lentă*. În acest capitol referirile la spațiul românesc nu lipsesc dar ele sunt grevate, după părerea noastră, de informații extrase din surse indirecte. De altfel bibliografia capitolului și a volumului nu cuprinde nici o sursă românească care ar fi fost necesară pentru acuratețea imaginii asupra estului european date fiind specificitățile spațiului românesc în epoca abordată.

Și din această perspectivă lucrarea este necesară a fi consultată atât de sociologi cât și de istorici precum și de studenții din aceste domenii.

Încheiem citându-l pe Wallerstein:

„Știința socială contemporană a devenit, într-o pondere copleșitoare, obiectul de studiu al grupurilor și organizațiilor când n-a fost numai o psihologie socială deghizată... Când cineva studiază un sistem social liniile clasice de diviziune în interiorul științei sociale sunt nesemnificative. Antropologia, economia, științele politice, sociologia și istoria sunt diviziuni disciplinare fixate într-o anumită concepție liberală a statului și a relațiilor sale cu sectoarele funcționale și geografice ale ordinii sociale. Ele ne procură o înțelegere limitată dacă nucleul cercetării îl constituie organizațiile, și nu aduc nici o lămurire dacă au drept centru de convergență sistemul social. Nu optez pentru o abordare multidisciplinară în studiul sistemelor sociale, ci pentru o abordare unidisciplinară. Conținutul substanțial al acestei cărți va lămurii, sper, ceea ce înțeleg prin această expresie, și cât de serioasă este accepțiunea pe care i-o dau”.

Doru Bratu

W. EHLERT, R. RUSSELL, G. SZÉLL (EDS.), *Return of Work, Production and Administration to Capitalism. Europe between restructuring and adaptation*, Peter Lang GmbH, Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main, 1994

Volumul a fost editat — așa cum se arată în Prefață — în speranța de a contribui la o mai bună înțelegere a proceselor care au avut și au loc în domeniul restructurării la nivel economic și social în Estul Europei. El ar mai putea contribui la dezvoltarea cooperării între statele din Vestul și Estul Europei care continuă să rămână „Vest” și „Est” chiar după căderea zidului Berlinului și dispariția cortinei de fier. Locul barierelor politice a fost luat de barierele sociale și economice, iar calea spre o Europă cu adevărat unită ni se pare acum a fi mult mai lungă decât speram în 1989, arată editorii. Volumul poate de asemenea constitui o cale de apropiere între teoreticieni și practicieni, între cercetători din Vest și cei din Est, căci — arată editorii avem mai multă nevoie de cooperare și schimburi intelectuale ca oricând pentru edificarea unei lumi mai bune în care să guverneze justiția, libertatea intelectuală și democrația.

Lucrarea cuprinde o parte din comunicările prezentate la Conferința internațională: *Muncă, producție și administrație: reîntoarcerea la capitalism, Edificarea Casei Europene* care a avut loc între 3 și 5 octombrie 1991, la Kemnitz, în fosta R.D.G. Atât data cât și locul Conferinței sunt simbolice: se aniversa un an de la unificarea Germaniei iar orașul revenise la vechea denumire după ce decenii purtase numele de Karl-Marx-Stadt. Conferința a fost organizată sub auspiciile Comitetului „Participare și Autoconducere” al Asociației Internaționale de Sociologie.